

ANDROSACE HELVETICA (L.) ALL.
TUDI V JUGOSLAVIJI

Mit deutscher Zusammenfassung

TONE WRABER

(Iz Inštituta za biologijo Univerze in Biotehniške fakultete v Ljubljani)

Priljubeno 4. 3. 1969.

Na Kaninu (Zahodne Julijske Alpe) smo 5. oktobra 1968 našli vrsto *Androsace helvetica* (L.) All., ki je za ozemlje Jugoslavije ne navaja še nobeno floristično delo (sl. 1). Po podatkih iz floristične literature (Hayek 1928, Mayer 1956) posnemamo, da so v Jugoslaviji doslej znane naslednje vrste rodu *Androsace*, ki jih navajamo po sekcijah v smislu klasične sistematike rodu (Kunth 1905):

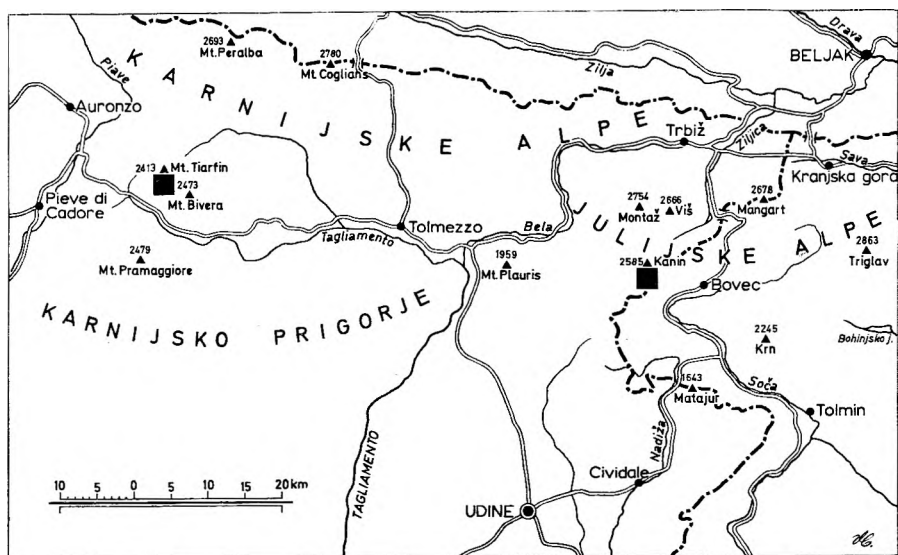
sect. *Chamaejasme* Koch: *A. villosa* L., *A. chamaejasme* Wulf. em. Host, *A. lactea* L., *A. hedraeantha* Griseb.

sect. *Aretia* (L.) Koch: *A. hausmannii* Leyb.

sect. *Andraspis* (Duby) Koch: *A. elongata* L., *A. maxima* L.

V okviru navedene razdelitve gre *Androsace helvetica* v sekcijo *Aretia*, ki jo nekateri sistematiki smatrajo za samostojen rod (*Aretia* L.). Edina doslej za Jugoslavijo znana vrsta te sekcije, *A. hausmannii*, raste v Kamniških Alpah, na Julijske Alpe pa je omejena novo odkrita *A. helvetica*. Obe vrsti sta edini zastopnici sekcije *Aretia* v Jugovzhodnih Apneniških Alpah. Tukaj pa je potrebno pripomniti, da je Kress (1963) na podlagi citoloških raziskav omejil sekcijo *Aretia* na evropske vrste, obenem pa jo tudi razširil z vključitvijo nekaterih vrst, ki so jih prej prištevali v sekcijo *Chamaejasme*. Od jugoslovanskih vrst gresta po novem v to sekcijo le še vrsti *A. villosa* in *A. chamaejasme*, medtem ko sodita v sekcijo *Aretia* tudi še vrsti *A. lactea* in *A. hedraeantha*. Ti vrsti sta v okviru tako pojmovane sekcije *Aretia* del subsekcije *Dicranothrix* Hand. Mazz. ex Kress (cvetovi v socvetjih, redko posamič, brakteje vedno navzoče), medtem ko spadata vrsti *A. hausmannii* in *A. helvetica* v subsekcijo *Aretia* (cvetovi posamič, braktej ni).

Nahajališče vrste *Androsace helvetica* v Julijskih Alpah je fitogeografsko izredno zanimivo, saj je v arealu vrste, ki velja za pretežno zahodnoalpsko razširjeno, pomaknjeno zelo na jugovzhod. Po Lüdiyu (1927 : 1795-96) je *A. helvetica* razširjena v Zahodnih Alpah Francije, Italije in Švice, v Vzhodnih Alpah je precej pogostna v nemških in avstrijskih Severnih Apneniških Alpah, redkejša je v Švici, v Južnih Apneniških Alpah pa je v glavnem omejena na Dolomite. Za fitogeografski položaj novega nahajališča v Julijskih Alpah, ki bi sicer lahko veljalo za zelo

Sl. 1. *Androsace helvetica* v Karnijskih in Julijskih Alpah.

Abb. 1. *Androsace helvetica* in den Karnischen und Julischen Alpen.

izolirano, je pomembna najdba, ki sta jo nedavno objavila E. & S. Pignatti (1968 : 92). *A. helvetica* raste namreč tudi na Monte Tiarfinu (2314 m) zahodno od Saurisa v Karnijskih Alpah, ravno 65 km zahodneje od nahajališča na Kaninu. Zelo verjetno sedanja slika razširjenosti obravnavane vrste v Južnih Apneniških Alpah še ni popolna, ker lahko pričakujemo med Dolomiti in Julijskimi Alpami še katero doslej neznano nahajališče. Njena pičla razširjenost v teh predelih je povsem v skladu z mnenjem Kressa (1963 : 39), po katerem naj bi *A. helvetica* nastala na zahodu in se od tam selila proti vzhodu.

Androsace helvetica uspeva na Kaninu v razpokah jugovzhodno eksponiranega skalovja, v nadmorski višini 2545 m. Nahajališče je zelo lokalizirano, saj je omejeno na nekaj deset m², na katerih raste nekaj deset večjih ali manjših blazin te rastline. Poleg takih s premerom nad 10 cm, ki so očitno stare že desetletja, dobimo tudi mnogo mlajše in manjše, kar dokazuje, da se *A. helvetica* na rastišču normalno razmnožuje. V času

odkritja so bila v plodnih glavicah že zrela semena. Fitosociološki popis rastišča je ta-le (10 m², nagib 90° in več, pokrovnost 5%, ekspozicija ESE):

- 1.3 *Androsace helvetica*
- 1.3 *Saxifraga oppositifolia*
- + .3 *Saxifraga squarrosa*
- + .3 *Potentilla nitida*
- + .2 *Draba tomentosa*
- + .2 *Festuca alpina*
- + .2 *Saussurea pygmaea*

Popis, ki je zaradi ekstremnega rastišča reven z vrstami, smatramo za fragment asociacije *Potentilletum nitidae*. Ta asociacija je bila najprej opisana v Lienških Dolomitih (Wikus 1960 : 54) in nato omenjena tudi iz Dolomitov (Pignatti E. & S. 1961) in Karnijskih Alp (Pignatti E. & S. 1968 : 94), po naših raziskavah pa se pojavlja tudi v Julijskih Alpah. Je južnoalpski vikariant asociacije *Androsacetum helveticae*, ki je razširjena od Kotijskih do Retskih Alp kot tudi v bavarsko-avstrijskih Severnih Apneniških Alpah. Le v Dolomitih se areala vrst *Potentilla nitida* in *Androsace helvetica* pokrivata v večji meri in dobimo vegetacijske slike, kot jo prinaša Braun-Blanquet (1926 : 190): *Potentilletum nitidae* z *Androsace helvetica*, ki je sicer glavna značilnica asociacije *Androsacetum helveticae*. Razen v Dolomitih je po dosedanjih ugotovitvah »mešani« *Potentilletum nitidae* z *Androsace helvetica* znan le še s Kani- na, verjetno pa gre tudi pri nahajališču na Monte Tiarfinu za isto združ- bo. Te mešanice nam kažejo na dokajšnjo enotnost alpinske vegetacije apnenčastega skalovja vsaj v Vzodnih Alpah. Zanesljiva sistematika te ve- getacije bo možna šele takrat, ko bodo znani popisi iz več krajev kot je to dandanes.

Literatura — Schriftum

- Braun-Blanquet, J., 1926: Die alpinen Pflanzengesellschaften. In: Braun-Blanquet, J. & Jenny, H., Vegetationsentwicklung und Bodenbildung in der alpinen Stufe der Zentralalpen (Klimaxgebiet des *Caricion curvulae*). Denkschrift. Schweiz. Naturforsch. Ges. 63 (1).
- Hayek, A., 1928: Prodromus Florae peninsulae Balcanicae 2 (1).
- Knuth, R., 1905: *Androsace* L. In: Engler, Das Pflanzenreich IV, 237.
- Kress, A., 1963: Zytotaxonomische Untersuchungen an den *Androsace*-Sippen der Sektion *Aretia* (L.) Koch. Ber. Bayer. Bot. Ges. 36.
- Lüdi, W., 1927: *Primulaceae*. In: Hegi, Illustrierte Flora von Mittel-Europa 5 (3).
- Mayer, E., 1956: Genusa *Aretia* L. in *Androsace* L. v jugovzhodnih Apneniških Alpah (Die Gattungen *Aretia* L. und *Androsace* L. in den südöstlichen Kalkalpen). Biol. vestnik 5, Ljubljana.
- Pignatti, E. & S., 1961: Rilievi eseguiti nell'a zona del Passo Sella (Sella-Joch) e del Catinaccio (Rosengarten) — Guida per l'escursione del 6 luglio 1961. Ostalpin-dinarische pflanzensoz. Arbeitsgemeinschaft, Convegno di Bressanone (1961), Padova (ciklostirano).
- Pignatti, E. & S., 1968: Botanische Wanderungen in den Karnischen Alpen — Sauris, eine alte deutsche Sprachinsel. Jahrb. Ver. Schutz. Alpenfl. u. — Tiere 33, München.
- Wikus, E., 1960: Die Vegetation der Lienzer Dolomiten (Osttirol), Forli.

ZUSAMMENFASSUNG

ANDROSACE HELVETICA (L.) ALL. NEU FÜR JUGOSLAWIEN

Tone Wraber

(Institut für Biologie der Universität und Biotechnische Fakultät in Ljubljana)

Der Verfasser berichtet über die Entdeckung von *Androsace helvetica* am Berg Kanin in den westlichen Julischen Alpen wo dieser neue Bürger der Flora Jugoslawiens in verhältnismässig zahlreichen Exemplaren, aber auf einer eng begrenzten Stelle die Felsspalten in der Höhe 2545 m bewohnt. Dieser neue Fundort ist pflanzengeographisch sehr interessant, da er den südöstlichsten Punkt im Areal dieser ausgezeichneten alpinen Art darstellt. Die Verbindung mit den Dolomiten, wo sich das Hauptvorkommen der Art in südlichen Kalkalpen befindet, wird durch den vor kurzem entdeckten, 65 km westlicher liegenden Fundort am Monte Tiarfin in den Karnischen Alpen gegeben (E. & S. Pignatti 1968 : 92). Das pflanzensoziologische Verhalten der Art in den Julischen Alpen ist aus der auf der Seite 481. wiedergegebenen Aufnahme ersichtlich, welche vom Verfasser zum *Potentilletum nitidae* Wikus gezählt wird, hier jedenfalls in einer fragmentarischen Ausbildung. Das Vorkommen von *A. helvetica* im *Potentilletum nitidae* zeigt auf nahe Verwandtschaft dieser Assoziation mit *Androsacetum helveticae*.

In der Gattung *Androsace* gehört *A. helvetica* zur Sektion *Aretia*, welche neuerdings auf die europäischen Sippen beschränkt und neu begrenzt wird (Kress 1963), innerhalb derselben *A. helvetica* und *A. hausmannii* der Steiner Alpen die einzigen jugoslawischen Arten der Subsektion *Aretia* darstellen.

SADRŽAJ

ANDROSACE HELVETICA (L.) ALL. U FLORI JUGOSLAVIJE

Tone Wraber

(Institut za biologiju i Biotehnički fakultet Sveučilišta u Ljubljani)

Autor izvještava o prvom nalazu vrste *Androsace helvetica* (L.) All. u Jugoslaviji. Razmjerno brojne primjerke ove biljke našao je autor 5. listopada 1969. na Kaninu (zapadne Julijske Alpe) u pukotinama stijena na visini od 2545 m (sl. 1).

Nalaz je biljnogeografski veoma zanimljiv, jer navedeni lokalitet predstavlja krajnju jugcistočnu tačku areala te izrazito alpske vrste.

Biljnociološka pripadnost vrste *Androsace helvetica* u Julijskim Alpama vidljiva je iz florističkog sastava sastojine u kojoj je nađena (str. 481). Autor je priključuje asocijaciji *Potentilletum nitidae* Wikus, koja je ovdje, doduše, fragmentarno razvijena. Nazočnost vrste *Androsace helvetica* govori o uskoj srodnosti te asocijacije s asocijacijom *Androsacetum helveticae*.

U okviru roda *Androsace* pripada vrsta *A. helvetica* sekciji *Aretia* i subsekciji *Aretia*.